

SEKTÖREL BEKLENTİLER

Savunma, Havacılık, Ulaştırma ve Enerji Sektörlerine Kısa Bir Bakış...

Küresel güç dengelerindeki değişimler, ülkeler arası gerginlikler ve uluslararası ilişkilerde yaşanan dalgalanmaların ekonomik ve toplumsal yansımaları olmakla beraber, tüm bu gelişmelerin sonucunda ortaya çıkan güvenlik kaygısının, savunma harcamalarında artışa neden olduğu gözlemlenmiştir.

Deloitte tarafından yapılan araştırmaya göre, küresel savunma sektörü gelirleri ve harcamalarının artmaya devam edeceği, harcamaların 2022 yılına kadar 2 trilyon ABD dolarını geçeceği tahmin edilmektedir. Özellikle Ortadoğu, Arap Yarımadası, Doğu Avrupa ve Uzakdoğu'da, savunma sanayi ürünlerine ve askeri ürünlere olan talebin arttığı gözlemlenmekte, bu bölgelerdeki jeopolitik riskler, global olarak savunma sanayi harcamalarının artmasına neden olmaktadır. Sadece ABD'de değil, Hindistan, Çin, Rusya, Suudi Arabistan, Japonya ve Kuzey Kore'de de savunma harcamalarında artış görülmektedir. Örneğin Çin, ABD'den sonra dünyada savunma harcamasına en çok bütçe ayıran ikinci ülkedir. **TSKGV** "Uluslararası Öngörüler ve Potansiyel Bölgeler Hakkındaki Rapor"una göre, bu eğilimde değişiklik olmayacağı, 2030 yılında savunma harcama oranlarının en fazla artacağı öngörülen ülkelerin yine Çin, Hindistan, Rusya ve Suudi Arabistan olacağı görülmektedir. Bu ülkelere ek olarak, Güney Kore, Fransa ve Romanya'nın da askeri harcamalarının önümüzdeki yıllarda artması tahmin edilmektedir. Savunma harcamaları, sadece geleneksel savunma sistemleri kapsamı ile sınırlı kalmayıp dijitalleşen dünya ile birlikte siber güvenlik ve uydu programları da ayrı bir önem kazanmaktadır. Sektörde, ABD'de şirket birleşmeleri ve şirket satın alma faaliyetleri hızlanırken, Avrupa bölgesinde ise şirket ortaklıkları kurma eğiliminin süreceği beklenmektedir.

Küresel dünyadaki bu gelişmelerle paralel giden savunma alanındaki büyümenin askeri havacılığa olumlu yönde etki ettiği, aynı zamanda tüm bu gelişmelerin getirdiği güvenlik kaygısına rağmen sivil havacılığa olan talebin arttığı ve havayolu taşımacılığının da gittikçe önem kazandığı görülmektedir. Dünyadaki bu genel eğilimin, ülkemiz açısından da geçerli olduğu söylenebilir. Ülkemizin jeopolitik konumu ve siyasi gelişmeler askeri havacılığa yönelik yatırımları tetiklerken; coğrafi olarak kıtalararası geçiş noktasında bulunuyor olmamız da, ülkemizin uluslararası havayolu trafiğindeki önemini arttırmakta, bu da sivil havacılık sektörüne yatırımların artabileceğini göstermektedir. İstanbul'da açılan yeni havalimanı da bunun en güzel örneklerinden birisidir.

Havacılıkta, ticari uçaklara olan genel talep artarken, sadece ABD ve Avrupa değil, aynı zamanda Rusya ve Çin'de de üretim programlarının devreye konduğu görülmektedir. **TSKGV** "Uluslararası Öngörüler ve Potansiyel Bölgeler Hakkındaki Rapor"una göre ise, ticari uçaklara olan talebin tüm dünyada artmasına yönelik beklentiden hareketle, Avrupa bölgesinde iş hacminin artması beklenmektedir. Yine, Çin'in ticari uçak ihtiyacının 2030 yılı itibariyle önümüzdeki 20 yılda 7690 civarında olması beklenmektedir. Çin ve Hindistan'ın ticari filolarını en çok büyütecek ülkeler olmaları beklenmektedir. Bu veriler ışığında, bahsedilen bölgelerdeki

gelişmeler, sektörde faaliyet gösteren firmalarımız için çeşitli fırsatları da beraberinde getirecektir.

Savunma ve Havacılık sektöründeki büyüme ile beraber, savunma sistemleri ve uçak üretiminde beklenen artış, alt parça ve komponent ihtiyacı, bu alana yapılacak yatırımları önemli kılmaktadır. Yapılacak bu yatırımlar, yurtdışına bağımlılığın azaltılması, yerli ve milli ürün geliştirilmesi hedeflerine bizleri biraz daha yaklaştıracaktır. Sektörde faaliyet gösteren firmaların sektörün ihtiyaçlarına hızlı yanıt verebilmeleri için, alanında uzman nitelikli insan gücünün yetişmesine katkıda bulunmaları, tedarik zincirlerini kuvvetlendirmeleri, etkili bir program yönetimi göstermeleri, aynı zamanda tüm iş süreçlerinde de yeni & ileri teknoloji kullanımını devreye sokarak, dijitalleşmeye yatırım yapmaları gerekmektedir. Bu yönde yapılacak her faaliyet, firmalar ile birlikte, sektörün büyümesine de katkıda bulunacak, verimliliği ve sürdürülebilir büyümeyi de beraberinde getirecektir.

Yukarıda da kısaca değinildiği üzere, ülkemizin coğrafi konumu ve geçiş ülkesi konumunda olması, sadece havacılık alanında değil, ulaştırmanın her alanında (deniz, kara, demiryolu ulaşımında) etkin olunmasını gerekli kılmaktadır. Bulduğumuz coğrafyada artan güvenlik kaygıları, bu alanların tamamında hizmet sağlayıcı ve üretici firmaların gerek altyapı, gerekse teknoloji yatırımlarına önem vermesini gerektirmekte, ulaştırma ve altyapıya yönelik tüm bu çalışmalar, devlet politikası olarak da desteklenmektedir. Tüm bu çalışmalarla, sadece sivil ulaşımında değil, lojistik sektöründe de ülkemizin üs haline gelmesi ve uluslararası ticarete etkinliğinin artması beklenmektedir.

Konuyla ilgili olarak **PwC** firmasının, 85 ülkede nakliye ve lojistik sektöründe faaliyet gösteren firma profesyonelleriyle yapılan 1239 görüşmeden faydalanarak oluşturduğu rapora göre (Transport & Logistics Trend Book 2019), bu sektörde dönüşümün 5 temel faktörle sağlanacağı belirtilmiştir. Bunlar; Dijitalleşme, Uluslararası Ticaretteki Gelişmeler, Yazılım Tabanlı Süreç Değişiklikleri, Pazarların İç Ticaretteki Değişiklikleri ve Makine Tabanlı Süreç Değişiklikleridir. Örneğin, dijitalleşme ile tüketici davranışlarında değişiklikler; yetkin insan kaynağı açığı, değişen veri koruma ve işgücü ile ilgili düzenlemeler birlikte yürümektedir. Asya-Avrupa ticaretindeki büyüme, serbest ticaret anlaşmaları, ticaret savaşları-ticari kısıtlamalar, yol ve demiryolu altyapısındaki gelişmeler gibi faktörler, uluslararası ticarete yaşanacak değişikliklerin unsurlarındandır. Bu 5 temel faktör nakliye ve lojistik alanına yeni bir yön verirken aynı zamanda sektörün; dijitalleşme çözümleri, yeni ticaret rotaları bulunması, yapay zeka kullanımı, nesnelerin interneti, robotik süreç otomasyonu, blok zinciri gibi uygulamaların kullanımı, e-ticaretin yaygınlaşması ve lojistikte kullanımı, depolama sistemlerinde robotlaşmanın yaygınlaşması, ambarlamanın sanal gerçeklik ve arttırılmış gerçeklikle desteklenmesi gibi yeni yöntem ve çözümlerle birlikte dönüşmesini sağlayacağı öngörülmektedir.

Enerji sektörüne kısa bir göz atarsak, dünya genelinde yeni bir enerji sisteminin kurulduğunu, sektörün karakterinin değiştiğini görüyoruz. **Uluslararası Enerji Ajansı**'nın yayınladığı "World Energy Outlook" Raporu'na göre, bu değişimle beraber, bazı temel noktalarda da aksaklıklar göze çarpmakta. Karşılabilirlik açısından bakarsak, solar PV (fotovoltaik) ve rüzgar enerjisi maliyetleri düşerken, petrol fiyatlarında artış devam etmektedir. Güvenilirlik açısından ise, petrol ve doğal gaz arzı, politik gelişmelerle paralellik göstermekte ve risk içermektedir. Bugün dünya nüfusunun 1/8'inin halen elektriğe erişimi bulunmamaktadır. Sürdürülebilirlik açısından baktığımızda ise, küresel enerji kaynaklı karbondioksit emisyonunun arttığını, küresel iklim

hedeflerinden çok uzakta olduğunu, enerji kaynaklı hava kirliliği nedeniyle her yıl milyonlarca insanın hayatını kaybettiğini görüyoruz. Tüm bunlar enerji politikalarının gözden geçirilmesine ve yeni enerji politikalarının oluşturulmasına kaynaklık etmektedir. Yeni enerji politikalarında “elektrik” gittikçe önem kazanmakta ve daha çok tercih edilen bir yakıt haline gelmektedir. Ülkemizde elektrikli araba üretimine yatırım ve destekleyici politikalar, bunun göstergelerinden biridir. Elektriğe olan talep artarken, kara, hava ve deniz taşımacılığı için petrol ihtiyacının artmaya devam edeceği beklenmektedir.

Yine **Uluslararası Enerji Ajansı** raporuna göre küresel enerji yatırımlarının %70’inden fazlasının devlet kanalıyla yapılacağı, bu sebeple de enerji sektöründeki gelişmelerin ve sektörün yönünün büyük oranda siyasi kararlara bağlı olduğu bildirilmiştir. Ülkemizde ise, enerji verimliliği politikaları ele alınmakta, bunlar ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma hedefleri ile doğrudan ilişkili olmasının yanısıra, toplam sera gazı salınımının azaltılması, enerji arz güvenliğinin sağlanması, dışa bağımlılık risklerinin azaltılması, çevrenin korunması gibi konularda da oynadığı kritik rol nedeniyle enerji politikalarının en önemli bileşenlerinden biri haline gelmektedir.

Tüm bu veriler ışığında, savunma, havacılık, ulaştırma ve enerji sektörlerinin tamamında ülkemiz kritik bir konumda olup bu sektörlerin tamamında önümüzdeki yıllarda gelişmelerin yakından takip edilmesi önem arz etmektedir. Ülkemizin üzerine düşen rol arttıkça yerli firmalarımızın teknolojik gelişmeleri de yakından takip ederek yönetim yapılarını yeniliğe ve değişime açık bir vizyon ortaya koyacak şekilde kurgulamaları önem arz etmektedir.

Nevin PİRGAİP
Sanayileşme ve Tedarik Direktörlüğü
ASELSAN A.Ş.

KAYNAKÇA:

TSGV Raporu : “Uluslararası Makroekonomik ve Savunma Sanayi Öngörülleri Doğrultusunda, TSKGV Bağlı Ortaklıklarının (VBO) İhracat ve İşbirliği Yapabileceği Potansiyel Bölgelere Yönelik Öngörü ve Değerlendirmeler”

<https://www2.deloitte.com>

<https://store.frost.com>

<https://www.tobb.org.tr>

<https://www.uab.gov.tr>

<https://www.pwc.pl>

<https://www.unescap.org>

<https://www.iea.org>

<https://www.enerji.gov.tr>